

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری ، گروه نمایش

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش : ادبیات نمایشی

عنوان:

نمایش پرسشگر و مخاطب

استاد راهنما:

دکتر رحمت امینی

استاد مشاور:

دکتر فردوس حاجیان

پژوهشگر:

علی رئیس

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

پدر، مادر و همسر مهربانم

و

همه آنانی که آرمان های متعالی دارند.

حی منان را شاکرم که این پژوهش جامه عمل به خود پوشانید و بنده در طول این مدت توانستم این خطوط را در پی هم چنان بنشانم که مطالعه آن پرفایده باشد و برای خودم در آن رشدی به همراه داشته باشد. نمایش پرسشگر؛ عنوان پژوهشی که پیش رو دارید درخت افراشته ای است که ریشه های اصلی آن در علوم نمایش و روانشناسی است و البته از علم ارتباطات نیز بهره برده است. و این در کلام ساده است. چنان که هر کدام از این مباحث آن چنان دریایی عمیق و وسیع است که انداختن کشتی در آن یا تجربه دریا سالاری می خواهد یا دوستی و رفاقت راه رفتگان و ناخدایان. و حال از آن جا که همراهانی آنچنان داشتم این چنین شد که مرکب تفکر به کرانه تحقیق پهلو گرفت. و نتیجه آن است که پیش رو دارید. راه رفته و خار در پا خلیده. آن که دیکته ای بنویسد غلط را مستوجب است. ایرادی نیست بر شاخه های کج و معوج درختی که نیتش رشد به سوی آفتاب و آسمان است. اما این نهال به یاری استاد گرامیم دکتر رحمت امینی به خاک نشست و تا آخرین لحظه مراقبت شد. و به دستان استاد گرامی دکتر فردوس حاجیان حرص شد.

فصول مرتبط به روانشناسی این پژوهش با همراهی دوست گرانقدر خانم مرضیه مقدم پارسا جان دیگری گرفت و همچنین فصول مربوط به ارتباطات از تجربه ها و آموخته های استاد عزیز دکتر محمدعلی حکیم آرا سیرآب شد.

ومن خود، هر بار به تشویق همسر هنرمندم سرکار خانم ریحانه کاوش جان تازه ای می گرفتم. و شاید این ها به پاداش سال های تدریس مخلصانه پدرم دکتر احمد رئیسی برای دانشجویان دکتری باشد و شاید دعای مهربانانه مادرم پروین بصیری که همواره برایم افق ها را بلند می بیند. و تا مجال هست مشتاقم از عزیزانی که تا به حال یاریم نموده اند تشکر کنم:

سرکارخانم محبوبه خراسانی، دکتر احمد ضابطی جهرمی، استاد محمود اربابی، جناب آقای علی خراسانی، استاد حسن زریابی، استاد شهرام میرصادقی، سرکارخانم مرجان خواجه کازرونی، دوست عزیز جناب آقای رضا کاوش، سرکار خانم لیلا توانگر، جناب آقای یوسف افشار نیا، خانم دلارام پهلوان هاشمی و تمام اساتید، مدیران و مسئولین دانشکده هنر و معماری و دانشکده صدا و سیما

و

مرحوم محمد علی کاوش که اگر بود این کشتی بسیار زود تر پهلو گرفته بود.

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان‌نامه کارشناسی ارشد

اینجانب علی رئیس دانشجوی کارشناسی ارشد رشته ادبیات نمایشی با شماره دانشجویی ۱۰۱۰۰۵۰۷۹۰۳۰۱۶۰۱۱ اعلام می‌نمایم که کلیه مطالب مندرج در این پایان‌نامه با عنوان :

نمایش پرسشگر و مخاطب

حاصل کار پژوهشی خود بوده و چنانچه دستاوردهای پژوهشی دیگران را مورد استفاده قرار داده باشم، طبق ضوابط و رویه‌های جاری، آن را ارجاع داده و در فهرست منابع و مأخذ ذکر نموده‌ام. علاوه بر آن تأکید می‌نمایم که این پایان‌نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر ارائه نشده و چنانچه در هر زمان خلاف آن ثابت شود، بدینوسیله متعهد می‌شود، در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام توسط دانشگاه، بدون کوچک‌ترین اعتراض آن را بپذیرم.

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ : ۱۳۹۰/۱۱/۲۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای **علی رئیس** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۲۰ به حروف بیست و با درجه عالی .مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی / دانشکده هنر و معماری

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۶۰۳۰۷۹۰۱۰۰۵
عنوان پایان نامه: نمایش پرسشگر و مخاطب		
نام و نام خانوادگی دانشجو: علی رئیس	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۵/۱۵	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۱۱/۲۰
شماره دانشجویی: ۸۷۰۸۵۱۷۵۷۰۰	رشته تحصیلی: کارشناسی ارشد ادبیات نمایشی	
استاد / استادان راهنما: آقای دکتر رحمت امینی استاد / استادان مشاور: آقای فردوس حاجیان		
آدرس و شماره تلفن: تهران - یوسف آباد - خ بیستون - بین ۱۸ و ۱۶ بن بست صدر - پ ۳ ط ۱ - ۰۹۱۹۴۶۳۳۲۱۸		
<p>چکیده: هدف پژوهش، بررسی رابطه نمایش پرسشگر و ابعاد رشد شخصیتی با تکیه بر قوای ادراک و ارزیابی و تشخیص مخاطب می باشد. روش تحقیق به شیوه کتابخانه ای انجام شده. خلاصه و نتایج به دست آمده نیز به این شرح است. نمایش پرسشگر نمایشی است که یک شروع دارد. ولی بیش از یک پایان دارد و در حین اجرا در دو راهی های داستان برای ادامه مسیر از مخاطب نظر خواهی می شود. این پژوهش بر یکی از شاخه های تئاتر با عنوان نمایش تعاملی بحث می کند. به همین دلیل آن وجه از نمایش تعاملی که پرسشگری از مخاطب است به عنوان نام این پروژه انتخاب شده است. در این نمایش مخاطب صرفاً مسیر درام را از میان دو یا چند راه که می تواند از قبل پیشبینی شده باشد، انتخاب می کند و تمام تمرکز بر تصمیم و قضاوت خود است و نقشی در اجرا ندارد. بسته به نوع نمایش و حدود امکان تعامل مخاطب، وی می تواند راه جدیدی را از جانب خود پیشنهاد دهد. این نمایش می تواند در سالن تئاتر، رادیو یا تلویزیون اجرا شود. مخاطب با ابزار های متفاوتی مانند علامت دست یا پیامک تلفن یا ایمیل، نظر خود را ابراز کند. بر اساس نظریه های روانشناسی، نمایش و رسانه این نمایش برای مخاطب می تواند کارکرد هایی داشته باشد، مانند: ۱- تقویت تفکر: با پرسش هایی که نمایش از مخاطبش می کند، مخاطب باید دست به پردازش اطلاعات و تفکر بزند. تفکر منجر به کوشش شناختی خواهد شد ۲- ایجاد کوشش شناختی: ذهن هنگام تفکر طی یک فعالیت خود انگیزه دست به تولید افکار شناختی جدیدی می زند که پیش از این وجود نداشته است و صاحب تفکر را به شناخت بالاتری می رساند. ۳- ایجاد کاتارسیس: اگر کاتارسیس را به معنی پاک کردن بدانیم. در یک نمایش پرسشگر کاتارسیس به معنای تخلیه تماشاگر از قفل ها، نباید ها، و بسیاری از باورهای نادرست است. با توجه به نظریه گشتالت، ذهن انسان پاسخ های عملیاتی مشابهی نسبت به تصاویر با مبدا واقعی یا خیالی می دهد. لذا هنگامی که مخاطب در دنیای نمایش می تواند خود را به جای شخصیت اصلی تصور کند و به جای او به تصمیم بگیرد. تجربه ایی از زندگی به دست خواهد آورد که به اندازه یک تجربه واقعی آموزنده است ولی به اندازه یک تجربه واقعی عواقب و عوارض ماندگار ندارد. این نمایش می تواند کاربرد هایی به این شرح داشته باشد: ۱- ارزیابی عقاید و ارزش ها ۲- بازخوانی روایت ها، و اساسی و به چالش کشیدن آن ها ۳- مطالعه اوضاع اجتماعی، سیاسی روز ۴- خلق دنیایی بی حد و مرز و تجربه ناممکن ها و نباید ها. در پایان تعدادی از تهدید ها و فرصت ها و پیشنهادات برای اجرای این نوع نمایش در ایران بر شمرده شده است.</p>		

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا

فهرست

مقدمه	۴
۱-۱- بیان مسئله تحقیق:	۵
۱-۲- پرسش اصلی تحقیق:	۵
فرض:	۵
۱-۳- زمینه ها و کاربرد ها	۶
۱-۳-۱- ارزیابی عقاید و ارزش ها	۶
۱-۳-۲- بازخوانی روایت ها ، واسازی و به چالش کشیدن آن ها	۷
۱-۳-۳- مطالعه اوضاع اجتماعی ، سیاسی روز	۹
۱-۳-۴- خلق دنیایی بی حد و مرز و تجربه ناممکن ها و نباید ها	۹
۱-۴- اهمیت موضوع تحقیق و دلایل انتخاب آن:	۱۰
۱-۵- هدف های تحقیق:	۱۱
۱-۶- سولات یا فرضیه های تحقیق (بیان روابط بین متغیر های مورد مطالعه):	۱۱
مقدمه	۱۴
۱-۲- نمایش معمول و نمایش کاربردی	۱۵
۲-۲- نمایش تعاملی	۱۸
۱-۲-۲- نمایش خلاق	۲۱

۲۳	.....: ۲-۲-۲-نمایش مشارکتی:
۲۸	..... ۲-۳-ویژه گی های تئاتر برشت
۲۹	..... برداشت علمی - انتقادی
۳۳	..... ۲-۴-پائولو فریر
۳۴	..... ویژه گی های نظام آموزشی از دید فریر
۳۶	..... ۲-۵-آگوستوبوال
۳۷	..... تئاتر مردم ستم دیده
۴۲	..... تئاتر خیابانی
۴۷	..... نمایش مجسمه
۴۹	..... تئاتر روزنامه ای
۵۱	..... رنگین کمان آرزو
۵۲	..... تئاتر مجادله
۵۳	..... تئاتر نامرئی
۵۵	..... تئاتر قانون گذار
۶۰	..... مقدمه
۶۰	..... ۳-۱-تعریف ارتباط
۶۴	..... ۳-۲-تعریف ارتباط در سطح مفهومی
۶۷	..... ۳-۳-معنا زبان و تفکر

- ۶۹.....۳-۴-تفکر.....
- ۶۹.....۳-۵-تعریف ارتباط در سطح عملیاتی.....
- ۷۱.....۳-۶-رسانه.....
- ۷۲.....۳-۷-مفهوم تعامل و ظرفیت درگیری رسانه.....
- ۷۵.....۳-۸-مدل کوشش در خور.....
- ۷۶.....۳-۹-مدل استشهادی - نظامدار.....
- ۷۷.....۳-۱۰-مدل تاثیر مستقیم.....
- ۸۰.....۳-۱۱-نظریه جریان دو مرحله ای.....
- ۸۱.....۳-۱۲-نظریه برجسته سازی.....
- ۸۳.....۳-۱۳-نظریه کاربردی و خوشنودی.....
- ۸۷.....۳-۱۴-مفهوم پردازش اطلاعات.....
- ۹۰.....۴-۱-بررسی و شیوه درک، تحلیل و عملکرد انسان ها.....
- ۹۷.....۴-۲-قضاوت.....
- ۹۸.....۴-۳-مکانیسم های دفاعی.....
- ۹۸.....۴-۳-۱-جابجایی.....
- ۹۹.....۴-۳-۲-برون فکنی.....
- ۱۰۱.....۴-۴-تصاویر واقعی، تصاویر ذهنی.....
- ۱۰۳.....۴-۵-سازمان شکل و نظریه گشتالت.....

- ۱۰۶-۶-۴ حافظه و شکل گیری تصاویر ذهنی.....
- ۱۱۱-۱-۵ جمع بندی.....
- ۱۲۷-۲-۵ نمایش و تعامل در ایران.....
- ۱۲۸-۳-۵ خصوصیات نمایش پرسشگر.....
- ۱۲۹-۴-۵ چند مثال برای پرسش ها.....
- ۱۳۱-۵-۵ نمایش پرسشگر و جامعه ایران.....
- ۱۳۳-۶-۵ نمایش پرسشگر و رشد مخاطب.....
- ۱۳۵-۷-۵ همذات پنداری، بازشناسی و تشدید.....
- ۱۳۶-۸-۵ مزیت های نمایش پرسشگر نسبت به دیگر انواع نمایش های تعاملی (تئاتر ستمدیدگان - خلاق - مشارکتی).....
- ۱۳۷-۹-۵ الگوهای پیشنهادی برای نمایش پرسشگر.....

پیش گفتار

نمایش تمام شد ، همراهم گفتم: پایان خوبی نداشت، بهتر از این ها باید تمام می شد...

این اتفاق برای من و شما بارها افتاده است، از تصمیماتی که شخصیت داستان می گیرد به ستوه می آییم؛ اتفاقات داستان را به مسخره می گیریم و البته گاهی از پیشرفت داستان خیلی خوشنودیم و نویسنده ، کارگردان یا بازیگر را تحسین می کنیم . این اتفاقات همه بی صدا و در ذهن ما می گذرد. چه بسیار نمایش هایی که مخاطبش را در سالن نمایش گیر کشیده و آنچه خواسته به کام بی دفاع او ریخته است . در این میان صاحب نظران و کارگردانانی بوده اند که علیه این روند برخاسته اند و باشیوه های کارگردانی و یا نظریه پردازی سعی در تغییر این وضع داشته اند.

همواره این فکر در ذهن من هم بوده است که مخاطب چگونه می تواند در روند یک نمایش سهیم باشد؟ و چگونه عقاید مخاطب می تواند به طور موثری در روند اجرای یک نمایش مطرح شود؟ و اینکه صاحب نظران در این مورد چه موضعی داشته اند؟ آیا آن ها نیز همان افق های ذهنی مرا مد

نظر داشته اند؟ تا این که با انواع نمایش های تعاملی^۱ روبرو شدم که مخاطب در آن پا به پای دیگر عوامل داستان در خلق اثر نمایشی پیش می رود و در واقع در خلق این آثار مشارکت می کند. به مرور این نوع نمایش و اثری که بر مخاطبش و البته عواملش می گذارد بیش از پیش نظرم را جلب کرد. جالب آنکه دریافتم این بحث تعامل از مباحث به روز دنیای رسانه ، ارتباطات و هنر است. انواع رسانه ها روز به روز خواستار مشارکت بیشتر و موثرتر با مخاطبانشان هستند. همه این ها در کنار شناخت جدیدی که علوم تجربی از شیوه ادراک و قوانین ذهنی به دست آورده است، انگیزه ی زیادی برای این پژوهش در من ایجاد کرد.

این شد که تصمیم خود را برای تحقیق بیشتر بر نوع نمایشی که مخاطبش را در پیشبردش صحیم می کند آغاز کردم و «نمایش پرسشگر» را با تعریفی که در آینده از آن دارم برگزیدم تا بهتر به آن بنگرم. ضمن آنکه خواهیم دید چگونه این نمایش با پرسش هایی که مطرح می کند، می تواند بر رشد ابعاد شخصیتی مخاطبش موثر باشد و کارکرد های ویژه و منحصر به فردی داشته باشد.

---

^۱ interactive

فصل اول؛ کلیات

مقدمه

نمایش با تمام تاریخ پر فراز و فرودش ، تحولات عمیقی را به خود دیده است و از مهم ترین آن ها زمانی بود که تماشاگر نخواست فقط تماشاگر باشد. و این ابتدایی بود برای شکل گیری انواع نمایش های تعاملی ، مشارکتی و... ، با اسامی گوناگون که در یک نقطه اتفاق نظر داشتند: تماشاگر، تنها تماشاگر نیست. این پژوهش معتقد است نوع نمایشی که با مخاطبش تعامل دارد و او را در رابطه با روندش مورد «پرسش»^۱ قرار می دهد ، می تواند موجب رشد مخاطبش گردد.

برتولت برشت^۲ ، آگوستو بوآل^۳ و بسیاری از صاحب نظران در پی این بودند که به نوعی نظام تئاتری را که در آن یک رابطه یکسویه از روی صحنه به تماشاگر است را درهم بریزند و هرکدام با طرح عقایدی این رابطه را بهتر ، آزادانه تر، خلاقانه تر، کاربردی تر و موجب تعالی قرار دهند. در این فصل بیشتر به آنچه قرار است در این نوشتار از نظر بگذرانیم پرداخته می شود. اینکه سوال اصلی این تحقیق چیست و چه فرضیه ایی را دنبال می کند . و اینکه در پایان به چه سوالاتی پاسخ خواهد داد. روانشناسی و علوم ارتباطات از پایه های این بحث به شمار می رود . چراکه میزان زیادی از این نوشتار به مطالعه رفتار انسان ها می پردازد خصوصا بعد از مشاهده یک نمایش. البته این در کنار مطالعه علوم ارتباطات کامل می شود، اینکه درک کنیم یک پیام پس از چه مراحل و چگونه در ذهن مخاطبش فهم می شود و منجر به رفتاری می گردد.

---

^۱ question

^۲ Bertolt Brecht (۱۸۹۸-۱۹۵۹)

^۳ Augusto Boal

۱-۱- بیان مسئله تحقیق:

بررسی رابطه نمایش پرسشگر و ابعاد رشد شخصیتی با تکیه بر قوای ادراک و ارزیابی و تشخیص مخاطب.

نمایش پرسشگر نمایشی است که یک شروع دارد. ولی بیش از یک پایان دارد. در حین اجرا در دو راهی های داستان برای ادامه مسیر از مخاطب نظر خواهی می شود.

در این نمایش مخاطب صرفاً مسیر درام را از میان دو یا چند راه که می تواند از قبل پیشبینی شده باشد، انتخاب می کند و تمام تمرکزش بر تصمیم و قضاوت خود است و نقشی در اجرا ندارد. بسته به نوع نمایش و حدود امکان تعامل مخاطب، وی می تواند راه جدیدی را از جانب خود پیشنهاد دهد.

این پژوهش بر یکی از شاخه های تئاتر با عنوان تئاتر تعاملی^۱ بحث می کند. با این توضیح که مخاطبان صرفاً در انتخاب راه های از قبل طراحی شده در درام، یا پیشنهاد یک راه جدید با نمایش تعامل دارند. به همین دلیل آن وجه از نمایش تعاملی که پرسشگری از مخاطب است به عنوان نام این پروژه انتخاب شده است.

۱-۲- پرسش اصلی تحقیق:

آیا نمایشی با خصوصیات فوق می تواند باعث رشد قوه تفکر، ادراک، ارزیابی و تصمیم گیری مخاطب باشد؟ چگونه؟

فرض:

ذهن انسان تفاوتی میان تصویر خیالی و تصویر واقعی قائل نیست. لذا هنگامی که مخاطب در دنیای نمایش می تواند خود را به جای شخصیت اصلی تصور کند و به جای او به تصمیم بگیرد. تجربه ایی

---

^۱ Interactive theater

از زندگی به دست خواهد آورد که به اندازه یک تجربه واقعی آموزنده است ولی به اندازه یک تجربه واقعی عواقب و عوارض ماندگار ندارد. در نتیجه یک نمایش پرسشگر با فرصت هایی که به مخاطب جهت تصمیم گیری می دهد اجازه می دهد مخاطب خود را نسبت به آن موقعیت به شکل جدی محک بزند ، به شناخت برسد، ارزیابی کند و تصمیم بگیرد و نتیجه تصمیمش را شاهد باشد. و در آخر همه این ها به واسطه داشته های جدیدش یک گام رشد کند.

۱-۳-۳-۱-زمینه ها و کاربرد ها

نمایش پرسشگر در گروه نمایش های کاربردی محسوب می شود، این نمایش با در نظر گرفتن هدف رشد مخاطبش طراحی می شود و پرسش های مطرح می شود. در ادامه به تعدادی از زمینه ها و کاربرد های این نمایش اشاره می شود.

۱-۳-۳-۱-ارزیابی عقاید و ارزش ها

نظام ارزشی ما در تئوری با نظام ارزشی ما در عمل فاصله زیادی دارد. این تفاوت در عمل هویدا می شود. در واقع ما در بسیاری از موقعیت های زندگیمان نسبت به نظام ارزشی که داریم محک می خوریم و خودمان به عنوان اولین قاضی نسبت به عملکرد و نظام ارزشی مان به شناخت و داوری می رسیم . البته در بسیاری از موقعیت ها این شناخت هزینه بر ، دردآور و رسواکننده است؛ اما اگر در یک موقعیت کنش بر انگیز نمایشی، مخاطب مورد سوال قرار بگیرد، خودش به عنوان اولین نفر به شناختی عمیق تر از نظام ارزشی خود خواهد رسید. لازم به ذکر است که این نمایش اصرار به خوب و بد کردن ندارد. نظام ارزشی هر انسانی سلسله مراتبی دارد که عمدتاً خود ما از مرتبت آن خبر نداریم. فرضاً ارزش هایی چون سلامت، موفقیت، رفاه، امنیت، نظم، زیبایی، علم، و... را همه دارند ولی کمتر کسی از اولویت آن ها نزد خود با خبر است، مگر آن که در یک موقعیت کنش بر انگیز مجبور باشد یکی را بر دیگری اولویت دهد.

مثال ۱

- از شما به عنوان قهرمان داستان پرسیده می شود که آیا می خواهید در یک سفر فوق العاده زیبا شرکت کنید؟ و چیز های فراوانی بیاموزید؟ اگر چه طبیعیست که رفاه امروز خود را از دست خواهید داد...

مثال ۲

- ...همسر نقش اصلی نمایش به علت مار گزیدگی هر لحظه به مرگ نزدیک تر می شود. تنها پزشک، داروی پادزهر را به قیمت بیش از توان او می فروشد... آیا شما به عنوان یک مخاطب فعال به کدام یک رای می دهید؟

الف- حاضرید قهرمان پادزهر را به قیمت کشته شدن پزشک بدزدد؟

ب- دارو را به قیمت مردن همسرش ندزدد؟(به نقل از کتاب روانشناسی هیلگارد)

با چنین روشی مخاطب با خود اندیشه خواهد کرد و نسبت به نظام ارزشی خود به نوعی شناخت جدی تر خواهد رسید که این در رشد ابعاد شخصیتی وی به شدت موثر است.

۱-۳-۲- بازخوانی روایت ها ، واسازی و به چالش کشیدن آن ها

بسیاری از داستان ها در دل تاریخ شکل گرفته و روایت شده است و به دست ما رسیده است ، نویسنده ایی ، ملتی، شخصی زمانی تصمیمی گرفته است و منجر به اتفاقی شده. آیا انسان امروز باز همان قضاوت و تصمیم وی را خواهد داشت؟

بسیار شده است که آرزو داریم آخر قصه ای را طور دیگر بشنویم یا اینکه دوست داریم قهرمان داستان طور دیگری رفتار کند، این نوع نمایش این فرصت را فراهم می کند که مخاطب بتواند داستانش را آن طور که دوست دارد بشنود و شاهد باشد؛

مثال ۱:

در یک نمایش از نوع پرسشگر، رستم و سهراب در مقابل هم رزم آرای می کنند، مثل آن چه تا کنون شنیده اید، شما به عنوان یک مخاطب فعال به کدام یک از موارد زیر برای ادامه نمایش رای می دهید؟

الف- رستم سهراب را به تیغ کشد..

ب- سهراب رستم را به تیغ کشد..

و در ادامه هر کدام از شاخه های بالا باز به کدام یک رای می دهید؟

یک- نوشدارو پس از مرگ از راه رسد؟

دو- نوشدارو به موقع از راه رسد؟

مثال ۲

اگر در نمایشی پرسشگر، صحنه مربوط به آزادی باراباس از زندان و محکومیت عیسی به تصویر کشیده شود و از مخاطب فعال پرسیده شود از بین حضرت مسیح و باراباس کدامیک آزاد شوند، مخاطبان به آزادی باراباس رای خواهند داد؟! این نوع نمایش می تواند به بازخلق بسیاری از قصه ها و نمایش های قبل پردازد. ولی به گونه ای دیگر، آن طور که مخاطب میل دارد. این نوعی از پتانسیل نمایش پرسشگر است که :

۱- هیچ نمایشی تکراری نباشد.

۲- باز خلق بسیاری از نمایش های کهن که با ذائقه و قضاوت انسان معاصرش به روز شده مخصوصا نمایش های برگرفته از الگوهای کهن که مخاطبش نیت تابو شکنی دارد.

۱-۳-۳- مطالعه اوضاع اجتماعی ، سیاسی روز

چه بسیار وقایع اجتماعی که هیچ وقت به طور عمیق احساس نشده اند و آدمی خود را درگیر آن احساس نکرده ، فهم و قضاوت صحیحی نسبت به آن ندارد. نمایش پرسشگر این فرصت را در هر زمینه ای می تواند فراهم آورد.

تجاری که آگوستوبوال و پیروانش به خوبی انواع آن را ارائه کرده اند؛ در بسیاری از تکنیک های بوال که در همین پژوهش به آن خواهیم پرداخت، دغدغه کارگردان این است که حتی الامکان مخاطبش را با مسائل اجتماعی و سیاسی درگیر کند و واکنش وی را برانگیزد. در نمایش هایی با این هدف مخاطب اوضاع اجتماعی، سیاسی را جدی تر درک می کند و مهم تر از آن خود را نسبت به این مسائل محک می زند. می توانم از نمایش نامرئی «من کتاب دزدیدم» که در ادامه مشروح آن آمده است مثال بیاورم. بازیگر در یک کتاب فروشی دست به سرقت کتاب (عمل منافی امنیت اجتماع) می زند لکن هیچ برخورد جدی از مردمی که شاهد این فعل مقبوح هستند، نمی بیند... (مراجعه کنید به بخش تکنیک های تاثیر بوال)

۱-۳-۴- خلق دنیایی بی حد و مرز و تجربه ناممکن ها و نبایدها

هنر نمایش به خودی خود بسیاری از حد و مرزها و قرارها را درهم شکسته است. حال آن که نمایش پرسشگر فرصت تصمیم گیری را نیز به مخاطبش می دهد. و او مختار است که حتی نیروی شر قصه را پیروز میدان کند! یا شاید بخواهد واقعا شاهد یک تجاوز باشد! چیزی که پیش از آن مرسوم نبوده است . نمایش پرسشگر فرصت تجربه و تصمیم های (به اصلاح نا درست) را نیز می